

quentis. Unde Joann. 5 Dominus dicit: Neque vocem ejus, id est, Patris, unquam audistis, neque speciem ejus vidistis. Per quod (sicut Chrys. dicit super Joann. 1) paulatim eos in philosophicum dogma inducens, ostendit quoniam neque vox circa Deum est, neque species, sed superior est et figuris et loquelis talibus. Et sicut columbam, et etiam humanam naturam a Christo assumptam tota Trinitas operata est, ita etiam et formationem vocis. Sed tamen in voce declaratur solus Pater ut loquens, sicut naturam humanam solus Filius assumpsit, et sicut in columba solus Spiritus Sanctus demonstratus est, ut patet per Aug. in lib. de Fide ad Petrum<sup>2</sup>.

Ad tertium dicendum, quod divinitas Christi non debuit omnibus in ejus nativitate manifestari, sed magis occultari in defectibus infantilis aetatis. Sed quando jam pervenit ad perfectam aetatem, in qua oportebat eum docere, et miracula facere, et homines ad se convertere, tunc testimonio Patris erat ejus divinitas manifestanda, ut ejus doctrina credibilior fieret; unde et ipse dicit Joann. 5: Qui misit me Pater, ipse testimonium perhibet de me. Et hoc praecipue in baptismo, per quem homines renascuntur in filios Dei adoptivos. Filii autem Dei adoptivi instituuntur ad similitudinem Filii naturalis, secundum illud Rom. 9: Quos praescivit, hos et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui. Unde Hilarius dicit super Matt. 3, quod super Jesum baptizatum descendit Spiritus Sanctus et vox Patris audita est, dicentis: Hic est Filius meus dilectus; ut ex his, quae consummabantur in Christo, cognosceremus per aquae lavacrum, et de caelestibus portis Sanctum in nos Spiritum involare, et paternae vocis adoptione, Dei filios fieri.

## COMMENTARIUS.

Vox Patris in baptismo Christi audita cur. — Ratio quam D. Thomas reddit, vocem Patris auditam idecirco esse, ut expressa representatio Trinitatis illiusque professio in baptismo Christi futura indicaretur, communis est Sanctorum omnium, ut videre licet in Aug., ser. 63 de Verbis Domini; Hier., Beda, Ansel., et Chrys., et aliis Graecis et Latinis, Matt. 3, et Luc. item 3. Ubi recte Ambros.:

<sup>1</sup> Hom. 39 in Joann., a med., tom. 3.

<sup>2</sup> Cap. 9, circa princ., tom. 3.

<sup>3</sup> Can. 2 in Matt., circa finem.

Vidimus (inquit) Spiritum, sed in specie corporali, videamus et Patrem, sed quia videre non possumus, audiamus. Alia vero ratio addi potest ex Cypr., l. 1 ad Quirinum, c. 10, auditam esse vocem Patris dicentis: Ipsum audite, eo quod tunc lex gratiae inchoari videretur. Tertia addi potest ex Hilario, can. 2 in Matth., illius paternae vocis testimonio indicatum esse, nos per adoptionem filios Dei fieri, cum per baptismum regeneramur. Reliqua, quae in solutionibus argumentorum traduntur, licet observatione digna sint, expositione non indigent.

## DISPUTATIO XXVII;

In tres sectiones distributa.

## DE IIS QUAE IN BAPTISMO CHRISTI ACCIDERUNT.

Tria narrantur ab Evangelistis, caelorum apertio, columbae descensus, et vox Patris. De quibus sigillatim dicemus, ac tandem ordinem eorum, quidque ad baptismum Christi contulerint, vel an naturam ejus mutaverint, explanabimus.

## SECTIO I.

Utrum baptizato Christo vere fuerit caelum apertum, ita ut externis sensibus percipi potuerit.

1. Baptizato Christo non est in caelis facta divisio. — Primo, Doctores omnes sine controversia ac fere sine disputatione docent caelum, quod elementis imminet, non fuisse reipsa divisum, non quia id fuerit Deo impossibile; sed quia tam inusitatum miraculum nec fuit tunc necessarium, nec verba Scripturae cogunt ut id fingamus. Primum declaratur, quia imprimis caelum incorruptibile dividi miraculum est. Deinde illo diviso, vel oportuisset spatium interjectum vacuum relinqui, vel elementa ad illud replendum ascendere. Ad haec, si illa divisio fieret in caelo, et non in aere, non posset certe oculis percipi sine novo miraculo; si vero facta est simul in aere, hoc sufficit ad representationem mysterii, nec oportuit divisionem ad caelos usque pervadere, quo vix possunt humani sensus attingere. Denique etiam Ezechiel., cap. 1, dicuntur caeli fuisse aperti; et Genes. 7, et Act. 7, et saepe alias, reperitur idem modus loquendi Scripturae, et non propterea fit ut passim caeli divisi fuerint. Quomodo autem caeli dicantur aperti Christo baptizato, non eodem modo ab omnibus explicatur.

2. Quidam enim dicunt, in externis corporibus nullam divisionem vel mutationem, quae oculis cerni posset, factam esse, sed solum interiorius in mente, seu in imaginatione, caelum, ac si apertum esset, apparuisse. Ita videtur sensisse Hieron., Matt. 3, et Ezech. 1. Quae sententia dupliciter explicari potest: primo, ut solum per metaphoram dicatur caelum apertum, non quia vel visui, vel imaginationi sic apparuerit, sed solum quia visus est sensibilis effectus columbae, quasi descendente e caelo, sicut Gen. 7 dicuntur apertae cataractae caeli, propter abundantem aquarum fluxum, non vero propter aliquam caeli vel aeris divisionem. Quae metaphora est frequens in Scriptura: *Aperiat terra, et germinet Salvatorem*. Vel quia apparuerunt, et quodammodo visa sunt caelestia mysteria, sicut Act. 7 dixit Stephanus: *Ecce video caelos apertos*, non quia visu aut imaginatione caelum tanquam divisum aspiceret, sed quia videbat Christum in caelo existentem. Similiter quoque dicitur Ezech. 2: *Aperti sunt caeli, et vidi visiones Dei*; ubi Hier., hunc dicendi modum indicans, ait, *apertos caelos non divisione firmamenti, sed fide credentis intelligi, eo quod caelestia sint illi reserata mysteria. Unde et in baptismo Salvatoris, quando Spiritus Sanctus in specie columbae descendit super eum, apertos caelos legitur*. Eundem sensum indicat Matt. 3, cum inquit: *Aperiuntur caeli, non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis, quibus et Ezech., etc. Idem Beda, Marc. 1; et Chrys., in Imperfecto, hom. 4.*

3. Secundo modo explicari potest haec sententia, quod ipsum caelum divisum apparuerit quasi sensibili divisione, ita tamen ut haec apparitio non oculis, sed solum imaginariae visioni sit facta. In hunc modum explicant aliqui sententiam Hieron., Bedae, et Chrys., jam expositam; et D. Thomas hic ita interpretatur Ezechielem vidisse caelos apertos; et licet utrumque modum probabilem existimet, in hunc tamen maxime videtur propensus. Nam eum secundo loco ponit, et ex duobus modis explicandi, priorem, qui est omnino per metaphoram, intellectualemque visionem significat, ultimo loco constituit, et ita videtur eum praefere aliis (ut etiam Cajet. notavit), rationemque indicavit, quia visio intellectualis perfectior est. Solet autem haec sententia fundari praecipue in verbo Matth. 3: *Et ecce aperti sunt ei caeli*. Nam illo pronomine *ei*, indicatur soli Christo ostensam esse illam caelorum apertionem. Unde Marcus: *Et*

*statim ascendens de aqua, vidit caelos apertos*. Solus ergo ipse vidit; ergo non est facta mutatio neque ostensio aliqua in objectis sensibilibus, quae aliorum etiam oculis patebant; ergo fuit solum imaginaria in Christo, vel certe intellectualis.

4. *Caelos in Jordane sensibiliter apertos alii praeter Christum vident quomodo*. — Sed retorquendo hoc idem fundamentum, rejicienda videtur haec sententia, quia illa apertio caelorum non soli Christo, sed caeteris etiam, qui praesentes aderant, ostensa est; ergo signum est factam esse per aliquam externam mutationem et visionem sensibilem. Patet consequentia, quia, licet potuerit fieri in singulorum imaginationibus, tamen alius modus erat facilius, et hominum multitudinem accommodatior. Antecedens vero constat ex omnibus conjecturis quas supra adduximus, ob quas fuit expediens caelos aperiri in Christi baptismo. Nam omnes fundantur in significatione mysterii, quae illo sensibili signo facta est; illa autem significatio sensibilis, non erat Christo necessaria, sed nobis; ergo oportuit ut talis esset, quae ab aliis perciperetur. Unde Sancti omnes, qui eas rationes afferunt, non obscure hoc supponunt. Et hinc etiam fit, illam apertionem non debere omnino metaphorice exponi, quia sic exposita non significat aliquod sensibile signum distinctum a descensu columbae, sed solam intelligentiam mysterii caelestis et spiritualis ibi reconditi; ergo cum illa apertio censeatur facta propter specialem significationem, non solam metaphoram continet, sed veram mutationem in re factam et sensibus objectam significat. Et augeri potest vis hujus rationis, quia Evangelistae illa distincte enumerant, caelum apertum, columbam descendantem, et vocem de caelo factam; ac duo posteriora intelliguntur aliquo modo proprie facta, et sensibus objecta, inter sese distincta; ergo eodem modo interpretandum est primum, quod sit signum aliquod sensibile distinctum ab aliis duobus. Confirmatur praeterea ex Marco, qui sub eodem verbo inquit: *Vidit caelos apertos, et Spiritum tanquam columbam*; sicut ergo intelligit sensibili et externa visione vidisse columbam, ita et vidisse caelos apertos intelligendum est. Unde sicut dicens Marcus Christum vidisse columbam, non excludit quin alii viderint, ita etiam dum dicit vidisse caelos apertos, non propterea solum ipsum vidisse putandum est. Neque etiam ex verbo Matthaei hoc colligi potest. Tum quia verbum illud, *aperti sunt ei*,

ex græco verbo verti potest, aperti sunt *super eum*, ἐπάνω. Quod dici potest, non quia ipse viderit, sed quia circa eum facta est illa ostensio; et explicari potuisset illo modo, etiamsi ipse eam non vidisset, sed solum alii qui aderant. Vel si ad cognitionem referatur, ita ut sensus sit Christum vidisse cœlum sibi apertum, non propterea excluduntur alii (ut dixi) quin idem viderint; sed explicatum est ab Evangelista illo speciali modo, ad indicandum mysterium, cœlos, scilicet, singulariter aperiri ei qui baptizatur.

5. *Cœlorum apertio sensibiliter in Jordane facta, astantium oculis visa.* — Secundo igitur probabilius sit, illam cœlorum apertionem externis oculis visam esse omnibus qui aderant, et consequenter factam esse per externam aliquam mutationem in objecto sensibili. Nam, licet interdum fieri possit ut etiam oculus aliquid videre videatur, non per mutationem objecti, sed per solam impressionem speciei factam in oculo, tamen in præsentia non ita factum est. Quia quando ita fit visio, ut eodem modo objectum ab omnibus videatur, signum est non fieri visionem per hujusmodi impressionem solam in vidente factam, sed per mutationem objecti, ut D. Thomas docuit (quamvis de re alia disputans) infra, quæst. 76, art. 8. Ratio vero est (quam etiam supra tetigi de visione imaginaria) quia hic modus est facilius et magis proportionatus, tum ad sensibilem representationem, tum ad visionem, quæ omnibus præsentibus communis est. Ita ergo verisimile est factam esse illam cœlorum apertionem, ut Jansen. et alii recentiores docent, et prius significaverat Euthym., Math. 3; et D. Thomas hic non repugnat.

6. *Cœlos in Jordane apertos intelligendum quomodo.* — Quod si tandem inquiras quanam mutatio in objecto facta, et in quo objecto seu corpore facta sit, dicendum est factam esse in aere, qui in Scriptura nomine *cœli* frequentissime appellatur. Nullum enim erat corpus propinquius, et aptius ad eam immutationem recipiendam. Modus autem esse potuit, primo, quod revera ipse aer divisus sit, et in partes separatus; sed hoc difficultatem involvit, an spatium illud, quod erat inter partes divisas interjectum, esset vacuum, vel quodnam aliud corpus illud occuparet. Secundo, formari potuit in aere species, seu similitudo aliqua apertionis, seu hiatus sensibilis, faciendo, scilicet, ut partes aeris ita oculos immutarent, ut apparerent divisæ et distantes. Quod intelligi potest, si partes illæ, quæ separari viden-

tur, densiores fiant et lucidiores, ita ut ad illas possit visus terminari, aer autem interjectus maneat rarior. Tunc enim videbuntur partes illæ inter se disjungi, atque ita cœlum aperiri.

#### SECTIO II.

*Utrum Spiritus Sanctus vere in specie columbæ descenderit, ita ut externis oculis cerni possit.*

1. *Columba in Jordane apparens oculis visa.* — Non hic inquirimus id quod ad ipsam personam Spiritus Sancti spectat, quia supponimus illam nec per sui mutationem descendere potuisse, sed solum quia novo modo representata est in ordine ad specialem gratiæ effectum (ut latius 1 p., q. 43), nec ipsam secundum se oculis videri posse corporeis; sed solum in figura vel signo sensibili (ut tractatur ex professo, 1 p., q. 12). Agitur ergo hæc quæstio de ipso signo seu columba, sub cujus specie Spiritus Sanctus apparuit. Qua in re primo certum est, columbam illam exterioribus oculis visam esse super Christum descendere, et in hoc omnes conveniunt. Primo, propter proprietatem verbi *videndi*, quod non oportet metaphorice exponi de intellectuali vel imaginaria visione. Unde Augustinus, 1. 2 de Trinit., c. 6, sic scribit: *De illa columba nullus unquam dubitavit, quod oculis visa sit.* Secundo, quia non solum Christus, sed etiam Joannes illam vidit, ut dicitur Joann. 1. Tertio, quia verisimilius est ita descendisse, ut ab omnibus qui aderant respecta sit, ut indicat Augustinus supra, et docent expositores omnes super Evangelia, præsertim Chrysost., hom. 16 in Joan., et probari potest omnibus rationibus superiori sectione adductis, et sequenti sectione latius tractabitur et confirmabitur.

2. Secundo certum est, sive illa columba verum fuerit animal, sive specie tenus duntaxat, non fuisse hypostaticè unitam Spiritui Sancto, ut hic docet D. Thom., ad 2, cum Augustino, loco citato; et Chrysost., hom. 11 in Matth., et est omnino certum. Non enim dicitur Deus factus columba, sicut dicitur factus caro aut homo, neque ad finem missionis, seu apparitionis Spiritus Sancti necessaria erat hypostatica unio, sicut fuit ad finem incarnationis, ut recte notavit D. Thomas, 1 p., q. 43, art. 7, ad 4. Quia non apparuit Spiritus Sanctus sub specie columbæ, ut per illam aliquid operaretur merendo aut satisfaciendo, sicut Verbum per humanam naturam.

Denique, licet hujusmodi natura irrationalis non sit hujus hypostaticæ unionis omnino incapax, non tamen divinam majestatem decet illi uniri. De qua re latius in superiori tomo dictum est. Circa hoc vero obscurus est locus Tertul., lib. de Carne Christi, c. 3, ubi dicit, *Spiritum columbæ corpori illapsam descendisse super Dominum, qui Spiritus* (ait) *cum hoc esset, tam vere erat columba quam Spiritus, nec interfecerat substantiam propriam assumptam substantia extranea.* Sed hæc verba vel corrigenda sunt, quia Evangelium non dicit Spiritum fuisse vere columbam, sed apparuisse quasi columbam; vel exponenda sunt juxta ea quæ statim dicemus.

3. His ergo positis, controversia est utrum illa columba fuerit verum animal, necne. Prima sententia est, fuisse verum animal, de novo a Deo creatum ad illud munus. Ita sentit Aug., lib. de Agone Christiano, c. 22; solet etiam tribui Chrysost., hom. 12 in Matth., et 4 in Acta; sed iis locis revera neutrum affirmat, sed solum docet Spiritum Sanctum non dici apparere in specie columbæ vel ignis, quia naturam columbæ vel ignis assumat, sed quia in his representatur. An vero sub illa specie vera fuerit natura columbæ, necne, non explicat. Ad hanc vero sententiam accommodari possunt verba Tertul. supra citata, ut non sit sensus Spiritum vere factum esse columbam, sed veram columbam assumpsisse, non hypostaticè, sed ut in ea representaretur. Augustinum secutus est Anselm., Matth. 8; et Hugo Cardinalis, Joann. 1; et nonnulli ex Scholasticis, in 1, dist. 16; ac denique Divus Thomas hic, articulo septimo, qui utitur ratione sumpta ex Augustino. Quia decuit ut Spiritus veritatis nec fictione uteretur, nec homines falleret; hoc enim argumento concludimus Verbum assumpsisse veram hominis naturam, quoniam alias nos decepsisset. Sea (quidquid sit de assertionem) certum est rationem hanc non concludere. Eam enim in re simili dissolvit idem D. Thomas, 3 p., q. 76, art. 8, ex doctrina ejusdem Augustini, libro 2 Quæst. in Evangelia, quæst. ultim., dicens, quando species aliqua divinitus formatur, et ad veritatem aliquam significandam refertur, nullam esse deceptionem, sed veritatis significationem. Ut cum Christus apparuit discipulis euntibus in Emaus in specie peregrini, nulla fuit deceptio, etiamsi ob eam causam contigerit alios decipi. Quia aliorum deceptio tribui non potest illi qui verbis vel factis vera significat sine

intentione fallendi. Neque est eadem ratio de humana natura a Verbo assumpta. Quia assumpta est non tantum ad representandum, sed ad existendum et operandum, et ideo non solum dicitur Verbum apparuisse in specie hominis, sed factum homo: quod nequit esse verum sine vera natura hominis.

4. *Columba in baptismo super Christum descendens non fuit vera, sed apparens.* — Secunda ergo sententia est, columbam illam non fuisse veram, sed tantum apparentem. Hanc docet Aug., epist. 102, ubi late probat non oportuisse illam speciem columbæ vera informari anima, sicut nec vocem Patris, quæ in eodem baptisate audita est, per organa vitæ formari. Idem lib. 3 de Mirabil. Script., c. 5, his verbis: *Quamvis corporali specie Spiritus Sanctus super Dominum descendere dicitur, non tamen de avibus sumpsisse columbam, sed ex aere, minime dubitatur.* Quæ verba non possunt exponi solum de assumptione ad unionem hypostaticam; alioqui posterior pars falsa esset, quia hoc modo nec veram nec apparentem columbam Spiritus Sanctus assumpsit. Videri tamen potest Augustin. his verbis solum negare illam columbam sumptam esse ex avibus quæ antea existebant, non tamen fuisse verum animal, de novo ex aere procreatum. Sed huic sensui repugnat ratio quam Augustinus subjungit, dicens: *Nequaquam enim ex avibus Spiritus Sanctus necesse fuit corpus assumere, dum aves in nullo transgressæ sunt legem naturæ; sed etsi in aliquo transgrederentur, non debuit a Spiritu assumi, ut ei delicti vindicta solveretur, cum neque rationalis sit, neque æterna.* Quæ ratio directe solum probat, naturam columbæ non esse assumptam a Spiritu in unitatem personæ; hinc tamen consequenter voluit concludere non oportuisse ut esset vera, sed tantum apparens, ut etiam in principio capituli dixerat; et insinuat lib. 2 de Trinit., c. 5, dum ait: *Facta est quedam creaturæ species ex tempore, in qua visibiliter ostenderetur Spiritus Sanctus, sive cum in ipsum Dominum corporali specie velut columba descendit; sive cum die Pentecostes, etc.* Ubi etiam perpendendum est eodem modo loqui Augustinum de columba et de igne Pentecostes, quem et ipse Augustinus, dicta ep. 102, et omnes docent non fuisse verum ignem. Clarius videtur hoc docere Ambr., 1. 1 de Sacram., c. 5, dicens: *Non columba descendit, sed quasi columba. Christus carnem suscepit, non sicut carnem, sed carnis veritatem: Spiritus autem Sanctus in specie colum-*

*bæ, non in veritate columbæ.* Huc accedit Optatus Milev., l. 4 contra Parmenian.: *Spirituale* (inquit) *oleum in imagine columbæ descendit.* Nazian. vero, orat. 39, solum dicit: *Descendit ut columba corporeo modo conspecta.* Et hoc ipsum videntur sentire Chrysost., Theophyl., et Euthym. Matth. 3, qui semper vocant *speciem columbæ*, seu *quasi columbam*, expressius vero id docent recentiores expositores, Cajetan., Jansen., post Glossam, Matt. 3; Lyran., Mar. 4; Abulens., quæst. 84 et 85 in 3 c. Matt.; et Procopius, Genes. 48; et hanc sententiam secutus fuerat D. Thomas, in 1, d. 16, a. 3, q. unica. Quæ videtur verisimilior; cui imprimis favent verba Scripturæ, quæ non appellat simpliciter columbam, sed *tanquam, vel sicut columbam.* Quod licet referri possit ad ipsam personam Spiritus Sancti, qui non potest dici simpliciter columba, etiamsi illa esset verum animal, cum non eam hypostaticè assumpserit, ideoque dicatur *quasi columba*, commodius tamen intelligitur de tota illa re quæ apparuit; sicut enim Actor. 2 dicitur apparuisse *tanquam ignis*, non solum intelligitur de Spiritu Sancto, sed et de specie externa. Conjecturæ vero sunt, prima, quia Deus nihil facit frustra; ad finem autem illius apparitionis satis superque erat imago columbæ, cum solum esset ad representandum; et (ut Augustin. dixit, dicta ep. 102) non minus declaretur omnipotentia et sapientia Dei in hoc, quod ita illi creatura obtinere, Cuperet, ut sine animæ vivificantis ministerio figura motusque volucris eadem potentia Creatoris ingeratur aspectibus, quam creando verum animal. Secundo, quia post factam illam representationem, vel illud animal erat corrumperendum et destruendum (ut Tertul. et alii auctores primæ sententiæ factum esse fatentur), et ita supervacanea fuisset illa creatio; præsertim cum Deus non soleat destruere ea quæ condidit, quando alioqui ex propriis principiis et causis corruptio non sequitur. Vel permansura erat illa columba, ut peracto ministerio avolaret, sicut reliquæ aves, et hoc non erat ita decens, neque ad confirmandum miraculum necessarium vel admodum utile. Tertio, omnes aliæ apparitiones, quæ ministerio Angelorum in corporibus assumptis factæ sunt, ita explicantur, ut res non sint veræ quæ apparent, nisi fortasse quando res apparentes sunt ita simplices, seu imperfectæ, ut non possint facilius representari quam fieri, ut nubes et aliæ res hujusmodi, non vero res aliæ perfectæ ac viventes. Neque enim

tres viri, qui Abrahæ apparuerunt, fuerunt veri homines, et sic de cæteris. Non est ergo quod in hac apparitione aliquid singulare et inusitatum sine novo fundamento fingamus.

5. *Dubium.*—*Responsio.*—*Post Christum baptizatum columba apparet.*—Sed inquireret tandem aliquis, utrum hæc columba apparuerit super Christum ante, an post baptismum ejus, aut utroque tempore. Quæ difficultas orta est ex verbo Joannis: *Super quem videris Spiritum Sanctum descendentem, et manentem, ipse est qui baptizat.* Hinc enim videtur sequi, antequam Joannes Christum baptizaret, vidisse Spiritum descendentem, et manentem super Christum, quia antea illum cognovit; unde fit ante baptismum descendisse columbam, et ita opinatur Cajetan., Mat. 3, et alii, quos audacter locutos esse merito dixit Franciscus Toletus, Joan. 1, annotat. 72, quia sine ullo Scripturæ fundamento id confingunt. Certum ergo sit columbam apparuisse, Jesu baptizato, ut dixit Lucas, c. 3; imo expresse Matt., c. 3, dicit post baptismum Christum ascendisse de aqua, et statim vidisse celos apertos, et Spiritum descendentem, quasi columbam; tunc igitur solum credendum est columbam apparuisse. Nam si antea etiam descendisset, vidisset utique illam Christus, et Evangelistæ aliquam illius mentionem fecissent, quod non solum non faciunt; imo in ipso narrationis modo indicant apparitionem illam fuisse novam et insolitam. Ad difficultatem autem positam, jam supra declaratum est quomodo Joannes prius de facie ignoraverit Christum, et postea ante baptismum privata revelatione illum cognoverit absque signo externo; postea vero, publica revelatione et aptiori ad testimonium de Christo reddendum.

### SECTIO III.

*Utrum baptizato Christo vox Patris vere audita fuerit, et ob quam causam.*

1. *Vox in Jordane cœlitus delapsa verus sonus realis et sensibilis.*—Quæstio hæc intelligi primum potest de ipso signo externo, an verum fuerit, id est, an fuerit vera vox, quæ percipi auribus posset; et hoc modo exiguum, aut fere nullam difficultatem habet. Nam certum est illam non fuisse vocem in ea veritate ac proprietate, qua vox dicitur sonus formatus per organa vitæ informata anima, ut Augustinus notavit, ep. 102, et est per se clarum. Æque tamen certum videtur illum fuisse verum sonum realem ac sensibilem, qui et

sensum immutare, et menti non minus significare posset, quam si esset vox ab homine prolata, ut eodem loco Augustinus advertit, qui propterea dicit sonum illum talem fuisse, qualis edi potest ex corpore animato. Et patet ex verbis Evangelistarum dicentium factam esse vocem de cœlo. Nam, ut hoc verum sit, necesse est ut saltem fuerit sonus articulatus ad modum vocis, quia non poterat aliquid aliud, seu imago aut similitudo vocis, illis verbis significari. Quod confirmari potest ex aliis locis Evangeliorum, in quibus voces similes auditæ esse dicuntur, quæ statim commemorabimus.

2. *Vox, super Christum baptizatum de cœlo lapsa, ab astantibus audita.*—Hinc necessario sequitur eam vocem auditam esse non solum a Christo et Joanne, sed etiam a reliquis hominibus qui præsentibus aderant. Probatur ex dictis, quia erat verus sonus sensibilis, nec poterat sine novo miraculo pervenire ad aures Joannis, quin ad alios etiam deferretur. Deinde ex fine illius vocis; non enim propter Christum et Joannem solum necessaria erat illa vox. Sicut Joann. 12, cum venisset de cœlo vox, et audita esset a turba, dixit Christus: *Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.* Tertio, ex communi omnium interpretatione, Chrysos., hom. 12 in Matth., Theophyl., Euthym., et aliorum.

3. *Objectio.*—*Responsio.*—Verum est Hilarium, l. 9 de Trinit., ante medium, significare illam vocem non esse auditam, nisi a solo Joanne, præter Christum. Et potest suaderi, quia si omnis populus illam audisset de cœlo delatam, omnes credidissent, nec fuisset testimonium Joannis necessarium, cum tamen ille post baptismum non cessaverit testimonium Christo reddere, quod se major esset. Sed hæc sententia revera non est verisimilis, neque Hilarius eam docet. Ibi enim obiter interpretatur verba illa Joann. 5: *Nec vocem ejus audistis, neque speciem ejus vidistis.* Quæ ipse refert ad hanc vocem Patris in baptismo auditam, et interrogat quomodo illam non audierint Judæi; et respondet: *Sed forte in Jerosolymis manentes non audierant, quia in desertis Joannes solus audierat.* Ex qua ratione potius colligitur eos, qui non manserant Jerosolymis, sed in deserto cum Joanne fuerant, audivisse vocem illam. Et enim si illi non audierunt quia Jerosolymis manserunt, certe, si cum Joanne fuissent, audivissent; cum ergo dicit, *solus Joannes*, non excludit eos qui comitabantur eum, sed

eos qui Jerosolymis manserant. Et hoc quoque mentem Hilarii. Nam quod attinet ad verba illa Joann. 5: *Vocem ejus non audistis*, fortasse alium habent litteralem sensum, de quo legi possunt expositores.

4. Ad conjecturam vero responderi potest ex Alberto, Matt. 3, eos qui aderant, audivisse quidem confusum sonum illius vocis, non tamen distincte significationem ejus percepisse. Sicut Joann. 12, quando audita est vox illa: *Et clarificavi, et iterum clarificabo, turba, quæ stabat, et audierat, dicebat tonitruum esse factum; alii dicebant: Angelus ei locutus est.* Sed hoc et dicitur gratis sine fundamento, et licet credi posset de aliquibus, qui fortasse longe aberant, vel de rudi plebe, tamen verisimile non est verba illa non esse clare ac distincte percepta, et audita a multis, sicut in die transfigurationis Apostoli distincte audierunt simile Patris testimonium, ut Petrus inquit, 2 Canonica, cap. 1. Respondetur ergo, mirum non esse quod Judæi, quamvis vocem audierint, non statim illi fidem adhibuerint; neque enim erat illis evidens eam vocem esse a Deo. Nam evidentiora signa postea habuerunt, quibus tamen non crediderunt.

5. Ex iis colligitur ac confirmatur quod supra dicebamus, necessarium esse, ut tria hæc signa ab omnibus, qui aderant, perciperentur. Quia (ut eleganter notat Chrysost., hom. 12 in Matt.) si omnes audissent vocem illam: *Hic est Filius meus dilectus*, et nullum vidissent speciale signum quod indicaret eum de quo verba illa dicebantur, potius crederent de Joanne quam de Christo proferri. Quia non est dictum: *Hic qui baptizatur*, sed simpliciter *hic.* Unde, cum majorem haberent de Joanne, quam de Christo existimationem, potius illum designari putarent quam Christum. Propterea ergo descendit Spiritus Sanctus in specie columbæ, et super Christum mansit; vel ut Optatus Milevit. ait, loco citato, *capiti ejus insedit, et vocem* (ait Chrysost.) *traxit ad Filium, cunctisque fecit esse perspicuum, quod illa vox de baptizato deberet intelligi;* quam sententiam eisdem fere verbis habet Damasc., orat. de Transfig.: *Paterna, inquit, voce cœlitus intonante, dilectus Filius esse asserebatur, is qui baptizabatur; a columba autem tanquam a Spiritu, veluti digito, indicabatur is cui testimonium dicebatur.* Necessarium ergo fuit ut columba ab omnibus conspici posset, quemadmodum vox potuit audiri; et quia cœlorum apertio ad descensum columbæ fiebat,